

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică” se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina”, „Ardeleana”, „Auraria”, „Beregsana”, „Berzovia”, „Bihoreana”, „Bistrițana”, „Bocșana”, „Brădetul”, „Cassa de păstrare”
„Miercurea”, „Cassa de păstrare” Seliște, „Chioveana”, „Cordiana”, „Corvineana”, „Crișana”, „Detunata”, „Doina”, „Economia”
„Cohalm”, „Economul”, „Făgeșana”, „Fortuna”, „Furnica”, „Grănișterul”, „Hațegana”, „Hondoleana”, „Hunedoara”, „Iulia”, „Lipovana”,
„Lugoșana”, „Lucofărușul”, „Mercur”, „Mielul”, „Munteana”, „Mureșana”, „Mureșanul”, „Nădlăcana”, „Nera”, „Olteana”, „Oraviceana”,
„Patria”, „Plugarul”, „Poporul”, „Racoșana”, „Sătmăreana”, „Sebeșana”, „Seldgeana”, „Sentinela”, „Silvania”, „Someșana”, „Steaua”,
„Timișana”, „Ulpiana”, „Unirea”, „Victoria”, „Vlădeasa”, „Zărândeana” și „Zlătneana”.

Prețul de prenumerare:
pe 1 an K 12.—, pe 1/2 an K 6.—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Anul VI.

Sibiu, 8 Octombrie 1904.

Nr. 41.

In chestiunea școalelor economice.

Conform propunerii ședinței plenare a secțiunilor, adunarea generală a Asociațiunii, ținută în luna trecută la Timișoara, a decis ca suma de K 2000.—, destinată în scopul ajutorării școalelor, să se întrebuinteze pe viitor pentru calificarea învățătorilor noștri în direcție economică, fiind cu considerare la toate despărțemintele și calificând învățătorii recomandați de organele despărțemintelor.

Iată o decizie, a cărei conștiințioasă executare va produce de sigur o reformă neapărat trebuincioasă în învățământul agricol al populațiunii noastre dela sate.

Neavând școale agricole, și lipsiți fiind aproape total de specialiști pe terenul agriculturii, lipsiți de reuniuni agricole, lipsiți în fine de ori-ce factori, cari ar pute să producă o mișcare generală de reforme și avânt în cele agricole, — decizia din vorbă a adunării generale a Asociațiunii este merită să facă începutul reformelor atât de necesare și de dorite în direcția agriculturii țeranului nostru.

Cu suma votată de 2000 coroane se vor pute califica în fie-care an deci de învățători pentru școalele economice de repetițiune și se va pute aranja un număr mai mare de grădini școlare, provădându-se cu recuizitele necesare.

Făcându-se începutul din partea Asociațiunii în această direcțiune, sperăm că ea va fi însoțită în lucrarea sa de toți factorii vieții noastre publice: de consistorii, de administrațiunea fondurilor grănițarești, de oficiile protopopesi, de comune, de parochii, de bănci, ș. a.

E și timpul suprem să punem fundament solid și durabil organizației economice a poporului nostru.

Începutul acestei organizații s'a făcut și se face în multe locuri și mai ales în țeara noastră cu școala și învățătorul. Și cu tot dreptul. Pentru-că, calificat învățătorul în privința economică și având la îndemână o grădină bine închisă și provădută cu toate recuizitele trebuincioase, el are posibilitatea de a da și ele-

vilor săi nu numai instrucțiunea teoretică ci și cea practică: în cultura pomilor, legumilor, stupilor și celorlalți rami ai agriculturii. Învățătorii aceștia vor pute schimba grădinile actuale școlare, ce în multe locuri există numai cu numele, în grădini model, în cari nu numai tinerimea școlară, ci și adulții, își vor pute câștiga practica necesară. Învățătorii calificați în direcție economică vor scii să dea impuls poporului din comună și chiar celui din împrejurime și pentru deschiderea altor izvoare de câștig. Ei vor deveni capabili de a ține conferințe economice și în cercuri mai largi, sămănând ideile bune și folositoare în toate părțile.

Rămâne ca Asociațiunea să aleagă căile cele mai bune și mijloacele cele mai potrivite împrejurărilor noastre, ca suma de K 2000.—, întrebuintată în scopul amintit, să aducă cât mai îngrabă rodirile dorite.

Să sperăm că așa va fi, și că astfel de numele Asociațiunii se va lega întemeierea organizației noastre pe terenul agriculturii. S.

Circulațiunea de gir, clearing și cec.

Defraudațiunea recentă a servitorului dela Banca centrală a caselor de păstrare germane din Viena, a pus din nou pe gânduri atât lumea comercială cât și publicul mare, și a adus iar în discuțiune chestia apărării contra defraudațiunilor. Defraudațiunea cași furtul sunt boale periculoase, contra cărora se pare că nu există mijloace de scutire. Nici cea mai mare prevedere, cea mai dibace precauțiune nu sunt în stare a calcula cu toate eventualitățile, ca să ne poată scăpa cu siguranță de malversațiuni. Precum ne învață experiența, defraudațiuni se comit atât de singuratici indiviși, cât și ajutoarați de complici interni ori externi.

Profilaxia în medicină nu poate distruge cu totul boala, dar poate să ne scutească prin folosirea de mijloace potrivite de a ne infecta. Întrebarea este deci, ce mijloace ar trebui introduse ca profilaxie contra defraudațiunilor? Acestea sunt:

1. acele mijloace, cari după prevedere omenească ne pot imunisa cel puțin în parte contra acestei boale,
2. acele dispozițiuni, cari ne fac posibil a cunoaște boala îndată ce se ivesce, pentru a interveni la timp.

În nici unul din toate mijloacele acceptate în interesul siguranței de fie-care comerciant prevădător în toate daraverile sale, nu aflăm în așa măsură ca și în circulațiunea de gir, clearing și cec acele remedii, cari și dacă nu sunt în stare a împedeca, sau a face imposibilă defraudatiunea, fiind folosite cu pricepere, îi pot cel puțin pune pedeci simțitoare; iar într'un sistem de control bine dezvoltat și conștient vedem totdeauna mijlocul, care înlesnește descoperirea defraudatiunii.

Pentru cucerirea unui teren tot mai vast a mijloacelor de circulațiune indicate propunem:

- a) domiciliarea obligamentelor de plată și
- b) concentrarea disponibilităților de casă în băncile centrale.

Introducerea acestor două modalități nu numai presupune, ci e chiar condiționată de cea mai extinsă exploatare a negotului de gir, cec și clearing. Sub domiciliarea angajamentelor nu sunt a se înțelege numai cele basate pe cambii, ci și asignațiuni, cecuri, cupoane etc. Dacă ne cugetăm la institutele, cari sunt membri ai reuniunii de saldare (clearinghouse) cu o clientelă compusă din toate păturile populațiunii, și dacă presupunem, că aceste cercuri domiciliază angajamentele lor la respectivele institute, atunci ar fi natural că în comerțul de clearing s'ar ajunge la cel mai mare procent al compensațiunii de datorii și pretensiuni, adică un rezultat, care ar reduce la minim circulațiunea numărării.

Ce privește concentrarea disponibilităților de numărare la băncile centrale amintim următoarele: La băncile centrale ar trebui să aibă cont de gir în scopul indicat: statul cu toate ministerele sale, oficiile, autoritățile militare și civile (oficiile de dare, de vamă, de poștă și telegraf etc.); comitatele și orașele cu toate casele lor; băncile, caselle de păstrare, institutele hipotecare, societățile de asigurare, asociațiunile, etc.; toate întreprinderile de transport și de industrie; întreg statul comercial și industrial și chiar privați. Astfel de bănci centrale ar putea fi considerate la noi: Banca austro-ungară, Cassa de păstrare postală reg. ungară și Reuniunea de gir și casse din Budapesta. Sub disponibilități de numărare în sensul nostru înțelegem singur numai banii gata, cari trebuie ținuți la dispozițiune pentru trebuințele neapărate, adică pentru trebuințele zilnice d. e. pentru procurarea de victualii, pentru plăți la lucrători, și alte necesități mici etc. Numai cu privire la aceste disponibilități de numărare poate fi vorba de o concentrare, pentru-că plusul și așa trebuie să ni-l cugetăm plasat cu interese, altfel s'ar pierde din vedere un interes economic.

Dacă ne închipuim acum domiciliarea de angajamente și disponibilitățile de numărare concentrate la băncile centrale, și dacă ne gândim mai departe cercul acesta mare de clienți al tuturor institutelor financiare rezolvit în ce privește circulațiunea banilor prin trecere dintr'un cont într'altul și pe calea clearing-ului până la saldul final, iar acest sald egalat prin așa-numitul cec de socoteală (Vérrechnungsscheck) asupra uneia din băncile centrale; atunci ajungem să vedem restrinsă circulațiunea numărării pe un mic teren al băncilor centrale, cari încă la rëndul lor vor căuta să se compenseze prin mijlocirea clearingului și numai în linia ultimă vor folosi numărării pentru egalarea saldurilor finale. Reducerea circulațiunii de numărare realizată pe calea aceasta cuprinde în sine atâtea foloase, încât de sigur s'ar renta a studia chestiunea mai de aproape, atât în interesul singuraticilor cât și în interesul economiei generale.

De încheiere atragem atențiunea asupra scăderilor mari, cari le prezintă statistica comparativă despre circulațiunea numărării în defavorul nostru. Căutând a micșora aceste scăderi, ne asigurăm totodată un succes economic și ajungem tot mai mult scopul de a întâmpina mai rar boala numită defraudatiune.

(După „P. Ll.“) —n.

Particularitățile principiului acționar la societatea pe acțiuni.

Societatea pe acțiuni este în prima linie o asociație de capital, iar nu de forță de muncă; ea are în vedere scopuri, cari reclamă în locul întâiu o concentrare de capital și nu de muncă, și și recrutează membrii mai ales din cercul capitaliștilor. Acest scop al societății pe acțiuni, care reclamă mai întâiu o concentrare de capital, procurarea de bani, în genere influențează și intențiunea membrilor. Cine ajunge membru la o societate pe acțiuni, tinde la venit după capital, nu la ocaziune de muncă. Acționarul așteaptă venit după banii sei; dividendă dominează dreptul acționar. Din punct de vedere economic între drepturile acționarului stă la locul întâiu dreptul de pretensiune asupra venitului curat anual. Aceasta o dovedesc următoarele:

La asociațiunile înregistrate încă au membrii drept a pretinde împărțirea profitului curat realizat conform bilanțului; dar adunarea generală anuală este îndreptățită a destina venitul curat și pentru alte scopuri. Nu este însă așa la societatea pe acțiuni; adunarea generală, care are să decidă împărțirea profitului curat, nu este autorizată de lege, să despoaie pe acționari după buna sa chibzuială de partea lor din profitul curat. Numai întru cât statutul, pe lângă lege, permite scurtarea pretensiunii la dividendă a acționarului, i-se poate reduce acestuia dreptul la dividendă. În sensul § 213 al legii com. germ. (§ 165 al Legii Com. ung.) acționarii au drept de pretensiune asupra profitului curat, dacă acesta după lege sau statute nu este eschis dela împărțire. Diferința aceasta e provocată de deosebirea scopului între cele două forme de societate. Într'o asociațiune înregistrată întră membrii pentru a cruța cheltueli sau perderi economice, într'o societate pe acțiuni pentru a câștiga avere.

La societatea pe acțiuni câștigul curat anual se plătesce, nu se scrie numai bon, așa dar se împarte în realitate, nu numai pe hârtie. Acționarul are drept de a pretinde plata, nu numai creditarea. Motivul este acesta: profitul societății pe acțiuni nu servește scopul formării de capital, căci societatea pe acțiuni trebuie să aibă dela început un capital, fără capital fundamental nu există societate pe acțiuni. Statutul are să fixeze mărimea capitalului fundamental. Societatea numai atunci e fundată, când s'au subscris toate acțiunile, sau le-au primit fondatorii pe cele nesubscrise.

Altfel e la societatea deschisă și la asociațiunea înregistrată. Aici nu e de lipsă un capital social dela început, ci acela se poate forma succesive din câștigul afacerii. În scopul acesta câștigul, ce se cuvine acțiunilor nu li se plătesce, ci numai li se scrie bon.

La societatea deschisă (în nume colectiv) în sensul § 120 al L. C. germ. (§ 85 al L. C. ung.) se calculează la finea fie-cărui an de afaceri partea de profit sau perdere a fie-cărui membru, și se adauge la partea lui de capital. Până la 4% dela partea sa de capital astfel stabilită, poate ridica în numărare din cassa so-

cietății în debitul contului său (§ 86 al L. C. ung. diferă într'atâta, că nu fixează procentul, ci acela trebuie fixat prin statute) și întru cât se poate fără daună evidentă pentru societate, poate ridica dela societate până la suma care corespunde părții sale din câștigul anului ultim. La asociațiunea înregistrată, partea de câștig, ce se cuvine fie-cărui membru, i-se adaugă în cont până atunci, până când ajunge la suma fixată; numai de aci încolo se împarte câștigul. La societatea pe acțiuni însă câștigul curat se împarte și atunci, când acțiunile nu sunt deplin plătite. Partea la câștig a fie-cărui membru se stabilește în raport cu suma acțiunii, adică cu valoarea nominală a acțiunii. La casă plătirile după acțiuni nu sunt egale, este normativă la locul prim sumă vârsată în contul fie-cărui acționar.

La asociațiunea înregistrată, la societatea în nume colectiv și în parte la societatea în comandită se calculează partea de câștig a fie-cărui membru dela saldul activ care se formează din sumele vârsate și din adausul de câștig, ce-l are societarul la societate. Referitor la societatea deschisă § 84 al L. C. ung. dispune următoarele: „la finea anului de afaceri se calculează fie-cărui societar interese dela suma vârsată — sau dacă aceea la finea anului trecut a crescut prin profit ori a scăzut prin pierdere — dela partea sa din averea societății, și i-se scriu bon”. Cu privire la societatea în comandită după § 136 sunt valabile dispozițiunile cuprinse în § 84 pentru societatea deschisă (cu restricțiunea că comanditistii participă la pierdere numai până la suma vârsată sau restantă).

Imprejurarea că la societatea pe acțiuni profitul nu se scrie bon, ci se plătesc, are mai departe o consecință importantă, că câștigul ce se cuvine unui societar, n'are să supoarte în proporție pierderea, ce ar suferi-o societatea.

Membrul unei societăți colective are să contribuie nemărginit pe tot timpul cât există societatea la acoperirea pierderii societății, de și numai în registre; § 85 al L. C. prescrie: „Câștigul sau pierderea se împarte între societari după capete astfel că câștigul fie-cărui se adaugă la partea sa, iar pierderea se detrage din aceea”. Cu chipul acesta saldul unui societar se poate transforma din sald activ în sald pasiv și dacă pierderile sunt constante, saldul pasiv poate crește nelimitat, pentru-că pierderile se împart după capete. De aci însă nu urmează, că societarul nu ar mai avea drept la câștig, ci societarii al căror cont de capital se încheie cu un sald activ, au drept la interese. Existența unui sald pasiv are numai efectul, că până când contul e pasiv, societarul nu poate pretinde să i se plătească partea de câștig.

Asemenea și contul capital al unui comanditist participă după registre la pierderile societății, deși numai limitat. Saldul contului capital al comandistului se poate reduce prin pierderi până la zero, dar — întru cât el a vârsat suma întreagă — nu poate scădea mai jos, adică nu se poate transforma într'un sald pasiv; de altă parte comandistul nu poate cere plata câștigului, cât timp partea sa a scăzut prin pierderi sub suma stabilită în contract, sau ar scădea prin plătire.

Cu totul altcum este la o societate pe acțiuni. Aici se plătesc totdeauna dividendele. Dacă societatea suferă ulterior o pierdere, acționarul nu este obligat să restituie nimic pentru acoperirea aceleia din dividendă ridicată. Aceea ce acționarii au ridicat ca dividendă în bună credință în baza bilanțului, nu pot fi constrinși să restituie conform dispozițiunii lămurite a § 167 al L. C. ung. Adevărat că § 136 al L. C. con-

ține dispozițiunea că nici comanditistii nu sunt obligați să restituie din cauza pierderilor de mai târziu aceia ce au primit ca câștig în bună credință după bilanț; dar deosebirea mare constă într'aceea că acționarul este oarecum silit să ridice profitul, pentru-că acela totdeauna se plătesc și nu se scrie bon; iar societarul are numai dreptul a pretinde plățirea, care însă e condiționată de împrejurarea, că partea lui de capital să nu fie scăzut prin pierderi sub suma fixată, sau să nu scadă sub această sumă, dacă i-se plătesc.

(După H. Rehm, Die Bilanzen der Actiengesellschaften etc. de —n.)

Iernarea animalelor noastre domestice în acest an.

Sunt de tot rari anii când nutrețul să fi fost așa scump ca în anul de față. Da, pentru-că unii agricultori abia au adunat ceva nutreț, iar alții foarte puțin.

Ministrul de agricultură, într'o instrucție în limba maghiară, distribuită în cercuri foarte largi, dă povețe cum să se ajute agricultorii în acest an așa de lipsit de nutrețul obicinuit pentru animale. Din această instrucție prezentăm și noi părțile mai esențiale.

Nu trebuie să desperăm — se dice în instrucție — pentru-că în economie se găsesc multe materii, cari altă dată nu le considerăm, cari însă în acest an le putem întrebuința cu folos. Acestea sunt:

1. *Frunzele arborilor*, adunate în stare verde, se pot întrebuința îndată, sau înăcrindu-se, se pot întrebuința iarna. Pentru aceea se recomandă cu tot inadinsul, că cine are la îndemână sălci, acați, tei, frasinii, arini, ulmi, fagi, stejari, etc., să adune frunze până când gerul nu le-a îngălbinat, ceea-ce se poate face tăind ramurile cu frunze sau adunând numai frunzele. Cine n'are astfel de arbori, poate să adune gratuit frunze din pădurile erariale învecinate, pentru-că guvernul a dat permisiune în acest scop; se cere numai ca agricultorul să anunțe aceasta autorităților silvice competente. Frunzele s'ar putea întrebuința mai bine peste iarnă în stare uscată, dar se pot și *înăcrindu-se*. Pentru înăcrire se adună rămurele nu mai groase de $\frac{1}{2}$ cm., cu frunzele de pe ele cu tot, aceste se leagă snopi și se fac din ele clăi în lățime de 4—6 metri, lungi după trebuință și înalte de 4—6 metri. Frunzele astfel așezate se infierbântă în timp de câte-va zile și se lasă în jos. Când s'au infierbântat astfel, că nu putem ține mâna în claie, punem pe virful acesteia glii de pământ în grosime de 30—40 cm. Gliile se așează așa, că lângă claie se pune un car gol, pe loitrele acestuia se pun scânduri, pe cari un om ridică gliile, iar altul stând pe podul de scânduri — le așează pe virful clăii. Mai întâi însă se așează pe claie numai jumătate din pământul numit, și după câte-va zile, când claia s'a așezat, punem și restul făcând clăii virf, ca astfel apa de ploaie să se poată scurge cu înlesnire pe de margini.

În modul acesta putem păstra pentru iarnă ori-ce fel de nutreț, care nu l-am putut da vitelor în stare verde și din cauza ploilor de toamnă nu l-am putut face fân.

Nutrețul verde se poate păstra nu numai în clăi de asupra pământului, ci și în gropi săpate în pământ. În acest cas săpăm în pământ o groapă cu dimensiunile mai înguste de cât ale clăii deasupra pământului, de circa 3 metri lată, iar adâncă și lungă după trebuință. În această groapă se așează nutrețul verde, care se

indeasă cât mai bine. Se continuă apoi cu așezarea nutrețului și afară din pământ, circa de 2 metri, și dacă s'a produs căldura descrisă mai sus, acoperim bine cu pământ întreagă groapa.

Dacă cumva am fi întârziat cu adunarea frunzelor, sunt vrednice de adunat și rămurelele arborilor în cazul când am dispune de puțin nutreț păios, și cu deosebire dacă am avea puține paie, pentru-că animalele mănăcă bucuros și rămurelele, când ele sunt proaspete, adecă până-ce nu s'au uscat și dacă acele, tăiate de 1—2 cm., le amestecăm și opărim împreună cu tocătura de paie, cum vom arăta mai târziu. Animalele însă mănăcă numai rămurelele cari nu sunt mai groase de $\frac{1}{2}$ de cm., și de aceea să nu tăiem rămurele mai groase; ce privesc valoarea nutrețului de rămurele, ea este ca și a paielor dela spicoasele de primăvară.

În regiunile cu vii va pute face bune servicii *vița de vie*, din care o vită mijlocie consumă până la 8 kgr. la zi, dacă tocându-o și opărindu-o o dăm împreună cu tocătura de paie. Vița o tăiem de pe trunchiu, după trebuință, ca totdeauna să fie proaspătă. Ea e mai nutritivă de cât paietele, pentru aceea în Franca de sud și în Italia o întrebuințează adesea în scopul nutririi peste iarnă a vitelor, natural însă că nu singură, ci numai ca nutreț complementar. Până când *frunța de vie* e verde, putem nutri vitele și cu aceasta.

2. *Frunțele de napi* de asemenea sunt foarte bune ca nutreț complementar, anume atât frunțele napilor de nutreț și ale celor de zahăr, cum și frunțele napilor galbini și ale altor legume. Aceste în cele mai multe cazuri se îngroapă sub brazdă sau cel mult se dau vitelor numai în stare verde, până când sunt proaspete; totuși frunțele de napi sunt vrednice a fi adunate totdeauna cu îngrijire, pentru-că în privința valorii nutritive sunt egale cu cele mai multe nutrețuri verzi.

Păstrarea frunzelor de napi se face astfel: săpăm o groapă de 2 metri lată, de 2 metri adâncă și după trebuință de lungă; pe fundul gropii așternem pleavă sau frunze de arbori, aședăm apoi strat de strat frunțele de napi, îndesându-le cât de bine strat după strat și îndeosebi pe de margini. Astfel continuăm până când am ajuns cu grămada de frunze $1\frac{1}{2}$ —2 metri peste suprafața pământului. Acum îi facem spinare grămedii, punem peste ea un strat de pleavă și peste aceasta aședăm pământul scos din groapă, în grosime de $\frac{1}{2}$ metru. Mai târziu vom avé să mai grijim, ca crepăturile cauzate prin aședarea frunzelor, să le umplem cu pământ. Dacă vom avé să începem numai iarna nutrirea vitelor cu frunțele astfel păstrate, vom desface mai întâiu groapa la un capăt, circa de un metru și vom scoate nutrețul, după trebuință până în fund și tot așa mai departe.

3. *Curpenii de cartofi* încă sunt un nutreț bun, dar nu în stare crudă, ci numai dacă i uscăm ca și fânul, sau dacă-i păstrăm ca frunțele de napi, ori amestecându-i cu aceste.

4. Ca nutreț putem întrebuința și *ciulinii sau scăeții* ce cresc pe marginea șanțurilor, a drumurilor și a locurilor paraginite, pentru-că, deși în stare verde vitele nu-i rod, fiind păstrați ca frunțele arborilor, ele îi consumă bucuros. Totașa de cu plăcere mănăcă vitele și ierburile ce cresc în locurile umede, *pipirigul și coada calului*, dacă li-se dă vitelor în stare înăcrită, cum s'a arătat la păstrarea frunzei arborilor. Uscate aceste plante ca fânul, le mănăcă numai caii, nu însă și vitele.

5. *Cocenii* sau *jipii de cucurus* de obicei se întrebuințează numai pentru foc, în alte țări însă îi in-

trebuințează și ca nutreț, pentru-că cocenii au valoare nutritivă ca nescari paie de calitate mijlocie. Mai bine îi mănăcă vitele, după-ce mai întâiu au fost mărunțiți și ținuți în apă rece ca să se înmoaie, sau și mai bine dacă ei au fost opăriți cu apă ferbinte și amestecați cu paie tocate.

6. În locurile neglijate e mult *pir* (chir), pentru-că nu ori-care agricultor adună rădăcinile lui cu ocaziunea aratului; în anul acesta am avé două folosuri din stîrpirea pirului, pentru-că nu numai că am ridica capacitatea de producțiune a pământului, dar am câștiga și un nutreț foarte bun, și încă așa de bun, că în cas de mare necesitate s'ar pute găti și pâne din el. Agricultorii nostri adesea ard rădăcinile pirului, parte pentru-că nu cunosc valoarea lor nutritivă, parte în scopul de a stîrpi această plantă de o mare putere vitală.

7. La *castanele sêlbatic*e puținii oameni se gândesc, cu toate-că ele în stare proaspătă sunt îndoit mai substanțioase de cât cartofii, uscate însă ele se apropie de aceea a unui orz mai slab. De aceea să adunăm castanele unde le avem la îndemână și să le păstrăm în felul cum se păstrează cartofii, având în tot timpul iernii castane proaspete. Uscarea lor se face în poduri, cum este obiceiul a se usca nucile. Castanele uscate se mărunțesc în piué, cu mașina de măcinat sau și numai cu ajutorul a lor 2 petri. Dacă înainte de a le da vitelor se țin 24 de ore în apă ele devin și mai gustoase, pentru-că 'și perd amărălă, și astfel le mănăcă cu plăcere chiar și cei mai gingași cai și cele mai gingașe vite.

Fiind cam amare, dobitoacele la început nu le mănăcă; obiceiundu-se însă cu ele, le mănăcă cu mare poftă. Vacilor se pot da zilnic 3—5 kgr., boilor și peste tot vitelor mai în putere până la 10 kgr., cailor 3—4 kgr. și oilor $\frac{1}{2}$ kgr.

8. În regiunile cu vii se poate întrebuința *tescuina*, care, cu deosebire, dacă se alege cocenii, rămânând numai coaja boabelor și sêmburii, dă un nutreț excelent. Tescuina se poate da atât proaspătă, cât și după-ce s'a întrebuințat la facerea rachiului. Cea din urmă este chiar mai bună, deoarece-ce conținând mai puțin acid tartaric, se poate da în cantitate mai mare, decât în stare proaspătă. Unei vite se poate da din tescuina proaspătă circa câte $2\frac{1}{2}$ kgr. pe zi, iar din cea rămasă dela ferberea rachiului până la 12 kgr. Tescuina se poate păstra peste iarnă, în cădi sau buți, îndesându-se cât mai bine, apoi punând deasupra scânduri și peste ele petri, iar în fine turnând apă ca să dea peste ea, scutindu-o astfel de aer. Cine are multă tescuină o poate păstra în gropi, întocmai ca și frunțele de napi, punând mare pond pe împrejurarea, că ea să fie cât mai bine îndesată și acoperită, pentru-că la păstrarea ori-cărui fel de nutreț în gropi, lucru de căpetenie este să fie scutit cât mai bine de atingere cu aerul.

Intocmai se urmează și cu *tescuina* ce rămâne din facerea *vinului de mere și pere*, din care putem da vitelor mai mult la o mănăcare, pentru-că ea nu conține acid tartaric și nici nu are cea putere laxativă pe care o are tescuina de struguri.

9. Un bun nutreț sunt *lăturile* ce rămân din fierberea rachiului de *prune*; aceste însă trebuie date vitelor numai de cât după-ce s'au stîmpêrat, pentru-că mai târziu se oțetesc și devin stricăcioase. O vită poate consuma pe zi 40—50 litre de lături, după-ce mai întâiu au fost străcurate prin un ciur de sirmă, nu cumva să înghiță și sêmburi, cari trebuie dați porcilor. Dacă avem multe paie, lăturile de prune se toarnă,

indată-ce au fost scoase din căldare, peste paie tocate de mai înainte. În felul acesta vitele se îndeamnă a consuma paie multe.

10. *Cultivătorii de tutun* adesea dispun de sămânță de tutun de prisos, și cultivătorii mai pricepuți scot din ea uleu de iluminat, iar turtele ce rămân le întrebunțează la nutrirea animalelor, cari le consumă bucurosi. consumă chiar și sămânța, căci și într'un fel și într'altul aceste materiale sunt mai substanțioase de cât tărițele. Ce privesce modul de nutrire, mai bine e să le ferbem în apă, și în această stare să le turnăm peste paie tăiate, pentru-că în felul acesta înlesnim mistuirea și facem paiele mai gustoase. Fiind-că sămânța de tutun și turtele din această sămânță sunt foarte nutritoare să nu se dea unei vite mai mult de un kgr. pe ȳi.

Pentru cruțarea peste tot a nutrețului, se recomandă a nu se așterne vitelor materiile cari s'ar pute întrebunța într'un fel sau altul la nutrirea lor. În casuri de mare necesitate se aștern vitelor: torfă, tărițe de joagăr (ferestreu), frunze uscate de arbori ș. a., chiar și pământ humos și nisipos. În acest cas grajdul să fie provădit cu scocuri destul de largi pentru scurgerea urinei și bălegariul să se curățe cât mai adese-ori.

Pentru-ca vitele să nu arunce încoace și incolo nutrețul mai slab, și ca să nu-l calce în picioare, fie el fân, paie, coceni de cucuruz, etc., trebuie neapărat să-l dăm vitelor tăiat (tocat)*).

Repetăm și aici, că o tăietoare simplă de paie etc. poate face ori-care fierar din sat, iar o bună mașină de tăiat nu costă mai mult de K 60.—, care în cas de lipsă o pot cumpăra mai mulți în tovărășie. Cu această mașină se pot tăia paiele mai lungi sau mai scurt, de oare-ce cailor le convin mai bine paiele de 1½ cm., iar vitelor cele de 2½ cm. Nutrirea cu paie sau alte materii tocate are avantajul, că se cruță nutrețul și că numai cu această tocătură putem face animalele să consume paie mai multe, fiind-că pe această cale avem posibilitatea de ale muia și face mai gustoase.

Cele mai recomandabile căi și mijloace spre acest scop sunt următoarele:

a) *Încălzirea* tocăturii. În acest scop avem trebuință de cel puțin 3 lădi de scândură, cari se pot găti la casă. Aceste au să fie așa de mari ca în fie-care să încapă tocătura trebuincioasă pentru o ȳi. Cine are multe animale, va avé negreșit trebuință și de mai multe astfel de lădi, pentru-că păreții lor nu e bine să fie mai mari de 1 metru și ½. Încălzirea însăși se face așa, că nutrețul ce este a se pregăti îl aședăm pături — în ladă. Păturile le stropim din belșug cu apă sărată, eventual cu lături de prune sau altfel de lături. În păturile aceste putem pune, afară de tocătură, pleavă, păstăi de rapiță, păstăi de fasole, napi sau cartofi tocați, tărițe, ș. a. Dacă n'am avé lături, tot la 10 kgr. nutreț uscat punem 6—7 litre de apă. Singuraticile pături le îndesăm bine, în unghiurile lădiilor însă îndesăm cu mâinile, punem câte-va scânduri deasupra și peste ele petri, ca nutrețul să rămână neîntreput apăsut. Nutrețul rămâne 2 ȳile în ladă, în care timp se încălzește și capătă un gust plăcut acriu. Din această cauză și pentru-că prin numita operațiune nutrețul s'a muiat, el e foarte plăcut animalelor. Dacă lada s'a golit, nu e consult a o umplé iară numai decăt,

*) Despre „Nutrețul tocat“ noi am mai scris în Nr. 33 din a. c.

ci mai întâiu trebuie bine spălată și lăsată timp de 2 ȳile în loc svântat ca să se uște și astfel să nu capete miros de mucezală. De aceea e consult a avé la îndemână cel puțin de trei ori atâtea lădi, de câte am avé trebuință într'o ȳi. Mai amintim că în cas de necesitate încălzirea nutrețului se poate face și fără de ladă, s. e. așa, că nutrețul îl aședăm și îndesăm în cutare colț al grajdului, sau al șurii; dar această procedură nu e așa bună ca cea dintăiu pentru-că astfel nutrețul de pe de margini se strică ușor. Peste tot trebuie să se dea mare atențiune curățeniei, mai ales trebuie să se pună mare pond pe ținerea în stare curată a lădiilor și îndesarea nutrețului, pentru-că la dincontră, acesta ușor se muce-desce și se încinge.

b) Mod mai simplu, dar nu așa cu efect pentru îmbunătățirea tocăturii este facerea ei *grămadă*. Aceasta se poate efectui însă numai având la îndemână nutreț apăsot, s. e. napi, cartofi, etc. pentru-ca tocătura de paie etc. să o amestecăm bine cu tocătura napilor ori cartofilor. După-ce aceste s'au amestecat bine le lăsăm grămadă 8—10 ore. În acest timp ele se încălzeșe și tocătura capătă un gust mai bun, dar, ne-muindu-se destul de bine, vitele nu mănâncă atâta din ea precum mănâncă din nutrețul pus la încălzire timp de 2 ȳile.

c) O muiare mai cu efect a tocăturii se poate săvârși prin *opărire* și prin *aborire*. Ceastă din urmă o pot face numai oamenii mai cu stare, cari dispun de mașina cu care să producă vaporii necesari; opărirea însă o poate face și omul cel mai sêrac. Ea se execută astfel: tocătura se puné într'o cadă, peste ea se toarnă apă fierbinte, apoi îngrabă se acopere cada, ca apa să se răcească pe încetul, iar nutrețul se dă vitelor după-ce s'a stămpărat. În felul acesta vitele consumă multă tocătură, pentru-că deoparte vitele mănâncă iarna mai bucurosi nutrețul încălzit de cât cel rece, de altă parte pentru-că nutrețul opărit se mistue mai ușor, pe când din contră de tocătura uscată vitele se urăsc de grabă, pentru-că se ostenesc rođându-o.

d) Cei-ce sunt în poziția norocoasă de a puté cumpăra *melassă* (sirupul de napi, ce rămâne din fabricarea zăharului), au un mijloc foarte bun pentru a da gust plăcut tocăturii de paie etc. Melassa se lungesce cu apă și se toarnă peste tocătură, lăsându-se astfel 1—2 ore.

e) Tocătura de paie etc. se face mai gustoasă și dacă se amestecă cu tocătură de fân, lăsându-se împreună mai multe ore. În felul acesta paiele capătă miros de fân și se consumă mai bucurosi. Aceasta însă e procedura care influințează mai puțin din toate procedurile amintite.

Animalele domestice, caili și vitele cornute, se pot ținé iarna întreagă fără un fir de fân, având paie, *ovés*, *turte de uleu*, *tărițe* ș. a.

Dintre toate, *turtele de uleu* sunt cele mai prețioase atât pentru vacile de lapte cât și pentru creșcerea animalelor tinere. Se pot întrebunța turtele de in, de rapiță, de floarea soarelui etc. Ele se dau vitelor în mai multe feluri, anume: după-ce s'au măcinat se dau uscate în amestec cu tocătura, sau se înmoaie numai puțin și după aceea se amestecă cu tocătura, ca să se lipească de ea. Dacă se dă vitelor tocătură încălzită, cum s'a arătat în punct a), turta măcinată se dă de regulă singură, nemijlocit înaintea celeia. Turta măcinată se poate și opări cu apă ferbinte, turnându-o apoi peste tocătură. Turtă

de ulei se dă unei vite de mărime mijlocie de regulă $1\frac{1}{2}$ klgr. pe Ți; vitelor tinere mai puțin.

Prețioase sunt și: *slatul, tescuina uscată ce rămâne din fabricarea berii, a spirtului și zaharului, cum și lăturile din fabricarea spirtului.* Surogatele uscate, aici amintite, se dau vitelor întocmai ca țărițele.

Din cele spuse până aici se vede, că în anul acesta trebuie să se pună mare pond, îndeosebi pe consumarea paielor, pentru-că de aceste nu suntem lipsiți și le putem suplini cu viță de vie, cu rămurele de arbori, cu coceni (jipi) de cucuruz ș. a. Însă fiind-că paiile singure nu conțin destulă putere nutritivă, trebuie să li-se adaugă substanțele ce le lipsesc, cum am arătat mai sus. Fânul este indispensabil în casuri de mare necesitate numai pentru animalele tinere. Dacă avem însă și puțin fân, îl dăm vitelor de regulă înainte de adăpătură.

De una să se ferească toți agricultorii: ca să nu rămână fără vite și fără cai în primăvară. +

JURISDICȚIUNE.

Oficiantul public comite defraudare, dacă depune cauțiunea sa din banii oficioși ce i s'au încredințat spre administrare.

*

Cererile, prin cari se abdice dreptul de a vinde timbre, trebuie provăzute cu timbru de K 1.

*

Căile ferate nu sunt responsabile, dacă transportul de animale n'a fost însoțit de păzitori. Un cal expedit fără însoțitor s'a innădușit în decursul transportului. Proprietarul calului a pîrit căile ferate pentru despăgubire, dar judecătorii inferioare l-au respins și curia a aprobat hotărîrea aceasta prin decisiunea Nr. 106/1902.

*

Imprejurarea, că medicul societății de asigurare, care, și el, e privit din același punct de vedere ca și agentul, a scris ofertul din însărcinarea celui asigurat, nu exclude dreptul de a dovedi că întrebările din ofert de fapt nu s'au pus asiguratului, sau că răspunsul dat la întrebările acelea n'a fost scris conform adevărului. În cazul acesta contractul de asigurare pe viață în înțelesul §-lui 475 al legii comerciale e invalid.

*

Creditorul ulterior intabulat pe ipotecă nu-i îndreptățit a cere ștergerea dreptului de zalog prenotat anterior, din cauza că timpul prescris pentru justificarea prenotării a trecut.

*

Dreptul de locuință e o servitute de natură personală, care nu se poate ceda altuia; de aceea nu se poate ordina execuția asupra acestui drept, respective execuția deja ordonată și luarea sub sechestru nu poate fi efectuată.

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiu, 7 Octobrie 1904.

La ultimo cererea în piața internă de bani a fost foarte intensivă, ceea-ce se învederează și din situațiunea Băncei Austro-Ungare, al căreia portofoliu este

cu circa K 100 mil. mare decât în perioada corăspun-dătoare a anului trecut. După ultimo însă situația s'a schimbat deodată atât în Viena, cât și în Budapesta. În Viena cambiile de prima bonitate s'au scontat la începutul lunei curente cu $3\frac{5}{16}\%$ și în casuri singuraticice cu $3\frac{1}{4}\%$, iar în Budapesta s'au putut plasa cambiile numai pe lângă și peste etalonul oficial.

În piețele externe banii s'au eftinit într'un mod neobicinuit în timp de toamnă, astfel scontul privat în Londra a fost $2\frac{1}{2}\%$, în Paris de $1\frac{1}{4}\%$ — $1\frac{6}{8}\%$, iar în Berlin de 4% .

AGRICULTURA.

Situațiunea agricolă.

În Ungaria. Din raportul cel mai recent al ministerului de agricultură ung. dăm următoarele:

După timpul dulce și uscat din prima jumătate a lunei Septembrie, a urmat în jumătatea a doua, pe lângă o scădere însemnată a temperaturii, timp nestatornic și ploios. Ploile au înviorat sēmănturile de rapiță, ce în urma secetei au fost răsărit rău de tot, îndeosebi ele au fost foarte favorabile pentru facerea sēmănturilor de toamnă. Sēmăntul orzului de toamnă, a nutrefurilor de iarnă și a sēcării înaintează bine, în unele locuri ele s'au și sfîrșit și sēmănturile au răsărit. Cucuruzului ploaia nu i-a mai putut ajuta; abia în părțile ardeleni ploaia a ajutat puțin la formarea grăuntelui. Cu privire la desvoltarea lor, sēmănturile sunt foarte diferite; unele din ele fiind coapte, se culeg, altele sunt acum în coacere. Recolta este cu puține excepțiuni slabă, în multe locuri nu numai cuantitativ. Soiurilor tărții de cartofi le-a ajutat puțin ploile. Recolta este submijlocie și numai excepțional mijlocie. Napii de zahar și de nutref s'au desvoltat bine în regiunile vestice și ostice ale țării și promit o recoltă mai bună de cum se așteptase. În celelalte regiuni ale țării napii au rămas slabi și abia vor da recoltă mijlocie. Nutrefurile artificiale, livețile și pășunile s'au recules bine după ploi, și, dacă și nu se vor putea cosi ele vor da ca pășune nutremēt îndestulitor vitelor în timpul toamnei. Dintre pomii, cari de cu primăvară promiteau o recoltă bogată, nucii, prunii, persecii și merii vor da recoltă parte mijlocie parte submijlocie, iar perii o recoltă mijlocie. Situațiunea viilor după singuraticicele regiuni ale țării este următoarea: în regiunea din stînga Dunării se așteaptă o recoltă cuantitativ mijlocie, calitativ însă bună și în unele părți foarte bună. În dreapta Dunării se așteaptă recoltă, în privința cuantitativă, mijlocie, în cea calitativă mijlocie și bună. Între Dunăre și Tisa se așteaptă recoltă mijlocie în privința cuantitativă și foarte bună ca calitate. În dreapta Tisei sunt prospecte de o recoltă cuantitativ mijlocie și în unele locuri bună, iar calitativ peste tot bună. În stînga Tisei recolta va fi cuantitativ mijlocie, calitativă bună și în unele locuri foarte bună. În părțile Banatului recolta atât cuantitativ cât și calitativ va fi mijlocie și numai în singuraticice comune ea va fi bună. În părțile ardeleni sunt prospecte de recoltă cuantitativ mijlocie, în unele părți bună mijlocie, calitativă bună mijlocie.

În Franca. Ministerul de agricultură evaluează recolta de grâu a acestui an la 104.000.000 hectolitri față de 128.000.000 hectolitri în an. 1903.

COMUNICAȚIUNE.

Circulațiunea pe canalul Porților de fer în 1903. Față de anul 1902 circulațiunea pe canalul Porților de fer în 1903 s'a dezvoltat în direcție cu totul opusă. Circulațiunea pe canal în sus s'a urcat dela 138,466 tone la 209,633 tone; aici este dar un plus de 71,167 tone, adică 51.4%, pe care l'a cauzat mai ales împrejurarea că România a transportat 77,212 tone de porumb pe Dunăre în sus. Din contra circulațiunea pe canal în jos a scăzut dela 126,676 tone la 76,681 tone; aici este dar un minus de 46,994 tone, adică de 38%. Circulațiunea dezvoltată în 1903 pe canalul Porților de fer s'a urcat dela 262,142 tone la 286,315 tone, ceea-ce înseamnă un plus de 24,173 tone. Făcând o reprivire asupra mai multor ani putem obține următorul tablou despre dezvoltarea circulației dela Porțile de fer și despre împărțirea ei între singuraticile întreprinderi de navigației:

Cantitățile de marfă transportate pe năile ce au pasat Porțile de fer au fost în tone:

	în 1900	în 1901	în 1902	în 1903
Pe apă în sus	162,900	187,744	138,466	209,634
Pe apă în jos	118,890	94,375	133,676	76,681

la olaltă 281,790 282,129 662,142 286,315

Din această circulație de marfă întreprinderile de navigație, cari au luat parte, au transportat următoarele cantități socotite în tone și anume în

	1900	1901	1902	1903
Societatea de navigație austriacă	184,440	171,252	152,034	156,236
Societatea magh. de navigație fluvială și maritimă	42,575	53,399	54,182	56,965
Societatea de navigație română	43,575	46,272	47,078	63,602
Prima societate sârbească de navigație	2,920	3,829	3,587	4,502
Societatea de navigație sudgermană	4,940	2,189	240	} 5,010
Alți proprietari de vapoare	3,340	5,188	5,027	

la olaltă 281,790 282,129 262,142 286,315

Din cifrele arătate mai sus se poate vedea, că dintre ultimii patru ani în anul trecut a fost cea mai mare circulație la Porțile de fer. Având însă în vedere recolta slabă din anul acesta și opreliștile de export date mai întâiu de România și pe urmă, după exemplul ei, de Austro-Ungaria și Sârbia, putem prevesti cu toată siguranța, că în anul acesta, precum și în anul viitor, circulațiunea dela Porțile de fer în loc de-a se dezvolta în mod progresiv, va face un regres repentin, care se va simți mai mult în bugetele societăților de navigație. Despre acest regres ne putem face o idee, dacă ne cugetăm că numai din partea României va fi sistat un export, care în anul 1903 s'a urcat la 77,212 tone și la care se va adăoga sistarea exportului și al celorlalte state limitrofe. §§.

CRONICA.

Fabrici noue în România. Consiliul ministrilor din România, pe baza legii despre promovarea industriei interne a conces de curând următoarelor fabrici privilegii de stat, respective a prolongit cele deja exi-

stente și anume pentru: fabrica de postav Lipa A. Inster, Piatra Neamțului; joagărul Gustav Eichler, Malini (distr. Suceava); fabrica de luminări și săpun Frații Nicolaevici, Brăila; fabrica de postav Radu Purcel, Buzău; fabrica de cafea Henric Frank fii, București; fabrica „Cometul“, Adolf Salamon, București; fabrica de funărie Nicolae Banu, Brăila; fabrica de luminări și săpun At. Georgevici, Brăila; joagărul L. A. Inster și Iuliu Agatstein, Bogdanesti-Rașca (distr. Suceava); fabrica de funărie G. S. Cantacuzino, Tândărei (jud. Jalomița); țesetoria societății pentru marfa țesută română, București; fabrica de tinichea și produse chimice „Crierul“, Succ. C. Ressu et Cie, Galaț; fabrica de pălării Henric Prager, București; fabrica de ulei de plante „Phoenix“ București.

Din cele de mai sus cu regret trebuie să constatăm, că industria mare din România aproape toată se află în mâinile străinilor. §§.

State, cari și-au sistat plătirile. După un comunicat oficios de prezent următoarele state nu sunt capabile de a-și plăti datoriile:

	Datoria funți sterline	Interesele
Argentina I.	1.051,500	836,818
II.	15.144,881	—
Columbia	2.700,000	283,500
Costa Rica	2.000,000	500,600
Statele confederate	2.418,800	6.603,328
Guatemala	1.482,800	355,872
Honduras	5.398.570	14.753,147
Louisiana	184,432	—
Mississippi	1.400,000	4.400,000
Venezuela	4.571,167	1.047,588
Virginia de Vest	3.047,874	—
la olaltă	39.400,024	29.079,219

SUMAR.

In chestiunea școalelor economice. — Circulațiunea de gir, clearing și cec. — Particularitățile principiului acționar la societatea pe acțiuni. — Iernarea animalelor noastre domestice în acest an. — *Jurisdicțiune.* — *Revista financiară:* Situațiunea. — *Agricultură:* Situațiunea agricolă. — *Comunicațiune:* Circulațiunea pe canalul Porților de fer în 1903. — *Cronică:* Fabrici noue în România. State cari și-au sistat plătirile.

Bursa de mărfuri din Budapesta.

Cursul din 5 Octobre 1904.

Grâu de Bănat (nou)	per 50 kg. vinde	. . . . . 10-10—10-35
„ „ Tisa (nou)	„ „ „ „	. . . . . 10-15—10-50
„ „ Pesta (nou)	„ „ „ „	. . . . . 10-10—10-40
„ „ Alba-reg. (nou)	„ „ „ „	. . . . . 10-10—10-35
„ „ Bacica (nou)	„ „ „ „	. . . . . 10-00—10-30
Secară (nouă)	„ „ „ „	. . . . . 7-25— 7-45
Orz (nou)	„ „ „ „	. . . . . 7-20— 7-50
Ovės	„ „ „ „	. . . . . 6-85— 7-20
Porumb	„ „ „ „	. . . . . 7-20— 7-35
Rapiță (nouă)	„ „ „ „	. . . . . 11-50—11-70
Untură de porc B.-Pesta	„ „ „ „	 68-50
Slănină (clisă)	„ „ „ „	. . . . . 58-50—59-50

Bursa de București.

Cursul din 5 Octobre 1904.

Renta amort. 1881 de 5%	vinde Lei	. . . . . 102 ¹ / ₂
„ „ 1892 5%	„ „	. . . . . 101 ¹ / ₂
„ „ 274 mil. 4%	„ „	. . . . . 91 ¹ / ₄
„ „ 1898 4%	„ „	. . . . . 89 ¹ / ₂
Foncicare rurale 5%	„ „	. . . . . 101 ¹ / ₂
„ „ 4%	„ „	 92
Seris. fonc. urb. București 5%	„ „	. . . . . 91 ¹ / ₂
„ „ Iași „ „	„ „	. . . . . 87 ¹ / ₄

